

**HORAE DIVINAE: EL MANUSCRIT Ms.1.841 DE LA
BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA.
DESCRIPCIÓ CODICOLÒGICA.**

Nom: Marta Fernàndez Lahosa

NIUB: 14255732

Assignatura: Codicologia

Màster de Cultures Medieval

Universitat de Barcelona

Curs: 2012-2013

INTRODUCCIÓ

L'anàlisi codicològic del Ms. 1.841 de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona no ha estat una tasca senzilla. Per una banda hi ha influït la meua inexperiència, ja que mai havia treballat un manuscrit des del punt de vista de la codicologia, i per l'altra perquè el còdex m'ha ofert un bon repertori de característiques especials a tenir en compte. El manuscrit és, certament, un petit tresor, el seu estat de conservació és gairebé perfecte i la riquesa de les seves il·luminacions, la seva decoració marginal i la seva lletra ha fet que treballar amb ell, més enllà de la seva problemàtica, hagi estat un petit luxe.

Tot i així, he tingut greus problemes a l'hora de desxifrar la col·lació. Com veurem més endavant, hi havia una mica de tot als seus quaderns: dificultat per veure el cosit en alguns casos, folis enganxats que no deixaven desxifrar la correspondència d'aquests, trencaments de la regla de Gregori, pèrdua de folis que trencaven la continuïtat del text, reclams que no lliguen amb el text següent, decoració manllevada o folis sense escriptura. Finalment, he desgranat 35 quaderns que van dels 5 als 2 bifolis, ja que el número de folis per quadern no és constant. A més, el seu bon estat de conservació ha fet que no hagués estat restaurat en els últims temps i, per tant, no existís una fitxa del restaurador amb la col·lació feta amb el còdex desmuntat.

Per altra banda hi ha el problema de la numeració dels folis i les signatures de quadern. Ho especificaré de manera més concreta durant la descripció, però hi ha la paginació a llapis moderna a la part superior dreta, que és la que utilitzaré durant la descripció, i una numeració antiga a tinta a la part inferior esquerra que apareixia de manera intermitent i que no correspon amb la moderna. He intentat de relacionar aquesta foliació antiga amb les pèrdues de folis del manuscrit, però no concorden.

De signatures de quadern també n'hi ha dues, una al centre de la part inferior del foli i una altra que apareix a la banda inferior dreta, al costat de la foliació. Apareixen de manera intermitent i barregen la cadena alfanumèrica amb la numericonumèrica, barrejant també números aràbics i romans. Lligar aquestes restes ha estat un veritable trencaclosques, no ho he aconseguit del tot, però més o menys podem constatar que hi ha dues sèries de signatures: la primera amb les lletres en minúscules i, a l'acabar les possibilitats de les minúscules, continua la sèrie amb les majúscules, fet que, crec, denotaria certa unitat en la seva creació. A la part del final però, per exemple als f. 268, 276, 286, 292, 302 o 308, hi ha uns grafismes davant de la signatura de quadern de la part inferior del centre de la pàgina que no hem aconseguit desxifrar. Semblen potser el número del quadern que l'hi pertocava dins del manuscrit: per exemple, al f. 276, la grafia podria indicar el número 30 i marcar que aquest és el 30è quadern del còdex. No acabaria de lligar del tot, però tindria sentit. El problema és que al f. 293, ubicat en un altre quadern, la grafia es repeteix. I aquest és només un exemple.

Davant d'aquestes galimaties he optat per encarar-me al manuscrit foli a foli, del que n'he extret un quadre resum on he indicat tots els fenòmens que he estat capaç de veure a cada foli, tant pròpies del material com de la seva decoració. He de reconèixer que el fet de tenir el manuscrit digitalitzat ha facilitat molt la tasca, ja que he pogut ampliar amb una qualitat molt bona els folis del còdex i veure el que m'interessava amb tot detall.

La decoració del manuscrit també ha estat un altre repte, sobretot per la seva quantitat. L'estil i la procedència d'aquesta decoració ha generat un petit debat historiogràfic que presentarem al cos de la descripció. He optat per adherir-me a la tesis de la Dra. Josefina Planas. En la descripció he intentat tenir en compte tots els aspectes decoratius: la decoració marginal, les caplletres historiades, les rúbriques, i altres elements especials, com la presència d'algunes lletres daurades en una petita part del text. En aquest sentit la decoració historiada lliga a la perfecció amb el text del llibre d'hores i això n'ha facilitat de identificació dels temes, a més la majoria ja estaven identificats en l'article del 2007 de la Dra. Planas.

Tot i l'esforç, no crec haver acabat la descripció codicològica al complet, ja que per temps i també per capacitat he estat incapaç de fer lligar tota la informació que el manuscrit em brindava. Sigui com sigui presento a continuació la descripció resultant de les meves observacions. I, tot i que a moments l'experiència tenia un punt de despertant, la bellesa del còdex i els reptes que suposava han acabat convertint-se en una tasca força divertida.

HORAE DIVINAE

Ubicació actual:

Biblioteca de la Universitat de Barcelona (Secció Reserva)

Col·lecció: -

Signatures:

Signatura actual: Ms. 1.841

Olim: no consta.

Historia: Va pertànyer al convent de Sant Josep, com indica una inscripció esborrada al f. 1 «es del convento de sant Josep»¹ (avui il·legible). Com que el convent va ser fundat al segle XVI, i el manuscrit sembla una mica anterior, no va poder ser creat a l'escriptori d'aquest. L'estil de les miniatures donen a entendre que el manuscrit va ser fet a la zona de Castella². Es desconeix com va arribar a la biblioteca del convent de sant Josep o si va tenir una vida llarga abans del seu ingrés. Es desconeix també qui el va portar a la biblioteca conventual, podria ser un membre de la pròpia comunitat? Potser va arribar gràcies a la donació d'algun bibliòfil que deixà en herència al convent la seva col·lecció perquè aquesta no fos desmembrada al morir? Va ser una donació? Una venda? Segui com sigui, com a causa de la desamortització del 1835, els llibres de la biblioteca dels Carmelites Descalços van passar al fons de la recent restaurada biblioteca universitària de Barcelona, que adoptà les funcions de biblioteca provincial, i és segurament en aquest context en el que el còdex va entrar a formar part del cos de volums de la biblioteca universitària.³

Títol en el volum:

Horae Divinae. Gravats en majúscules pintades de daurat al llom del volum, en posició de teixó horitzontal a la part superior del llom. No hi ha cap més menció del títol de l'obra en tot el volum

Dades de còpia:

Nom copista (i f.): No consta

Època del MS: 2/2 del segle XV.⁴

Lloc de la còpia: Segurament executat dins de la Corona de Castella, tot i que hi ha problemes per definir el lloc de còpia i il·luminació: Domínguez Bordona⁵ veu traces d'art Espanyol; Angel Aguiló⁶ creu que les decoracions procedien de Itàlia; Bohigas⁷ creu que es pot relacionar la decoració amb Catalunya, encara que assumeix elements

---

¹ MIQUEL ROSSELL 1958-1969, p. 321.

² PLANAS 2007, p. 84.

³ Per saber més sobre els volums procedents del convent de sant Josep de Barcelona veure: ARNALL 1977 en la publicació del resum de la seva tesi: biblioteca de lletres: F-8/4440/40; i més complet ARNALL 1975 en la seva tesi doctoral: biblioteca de geografia i història: T.D. 913-1 al T.D. 913-4.

⁴ PLANAS 2007, p. 82.

⁵ BORDONA 1933, p. 63.

⁶ AGUILÓ 1909-10, p. 592-593.

⁷ BOHIGAS 1965, pp. 111-113.

d'origen franc-flamenc; i Miguel Rosell,⁸ al catàleg, marca que la procedència és de França pel tipus d'oració que recull. Optem aquí per la visió de Josefina Planas,⁹ que creu que ve de la zona de Castella per la relació de les miniatures amb il·luminadors d'aquesta regió que lligaria la decoració als pinzells de Juan de Carrión i Cano de Aranda, actius a la segona meitat del segle XV, així gràcies a la miniatura podríem donar alguna referència cronològica. Es decanta també per l'origen castellà perquè, tot i que Rosell veu les oracions compreses en el volum com d'origen francès, Planas recalca que hi ha commemoracions típicament hispàniques com les de Santa Emerenciana, Sant Blas, Sant Quirc i Julita, Santiago apòstol, Sant Llorenç i Santa Eulàlia de Mèrida¹⁰.

Material

Material: Vitel·la en tot el volum.

Format

Format: octau.

Enquadrernació (tipus, època, decoració):

Relligadura de pell marró gravada en sec amb petits ferros amb motius florals formant una orla, els motius són diferents en les peces verticals (sèrie de flors) i en les horitzontals (motius florals a dins de rombes). Al centre, dins un rombe flanquejat per quatre triangles, hi ha gravada la figura d'un drac. La relligadura és igual a les dues cares. Per la banda dels folis hi ha restes d'haver estat daurat pels 3 cantons. Segurament d'estil neoclàssic¹¹, avançat ja el segle XVIII.

Condició:

Bon estat de conservació general. Presenta alguna marca de xilòfag, així com pèrdues d'algun foli, i pèrdues d'orles decorades en els folis 58, 70, 223-228, 249, als que s'ha manllevat tres dels marges del foli, només es conserva el del costat de la relligadura.

Hi ha dos tipus de foliació, una a llapis a la part superior dreta que concorda amb el número de folis del manuscrit i és en numeració aràbiga, que és la que seguiré; hi ha també una numeració antiga, possiblement contemporània de la còpia, que apareix a la part baixa al marge dret, amb la mateixa tinta del manuscrit. Aquesta última només apareix a alguns folis, i a vegades no concorda amb la numeració moderna a llapis. Aquesta numeració també és en xifres aràbigues.

Mides i lloc

	alt	ample	lloc
Relligadura	183 mm	125 mm	Coberta anterior
Full	175 mm	122 mm	f. 15
Caixa	92 mm	65 mm	f. 15
Col.	-	-	-

⁸ MIQUEL ROSSELL 1958-1969, p. 321.

⁹ PLANAS 2007, p. 84.

¹⁰ PLANAS 2007, p. 82.

¹¹ MIQUEL ROSELL 1958-1969, p. 321.

Intercol.	-	-	-

Disposició del text en la pàgina:

	Detall (núm.)	Lloc	Observacions
col.	1	en tot el volum	
lin.	18	ff. 1-12v	Primera línia de la caixa en blanc
lín.	16	ff. 15-81v + 87 + 101 + 268-309	Primera línia de la caixa escrita
lín.	17	ff. 82-268	

Detalle de la foliació:

Folis totals del volum incloent les guardes: I + 308 + I ff.

El manuscrit té dos folis de guarda captius a la relligadura, un a la par de davant i un a la part del darrere, que no compten en la foliació. A més hi ha dos folis de guarda més a la part del davant i darrere. Aquestes guardes estan fetes de pergami, que contrasta amb la vitel·la de la resta del manuscrit; tampoc no estan pautaades.

La numeració antiga, segurament contemporània a la còpia, està ubicada, com he dit, a la part inferior dreta de cada foli. La formen números aràbics i està executada amb tinta diluïda en aigua. La seqüència no es completa, només apareix en alguns folis del còdex i presenta alguns errors que descriuré tot seguit. Aquesta numera de l'1 al 312.

Hi ha la numeració moderna feta amb llapis a la part superior dreta del foli amb números aràbics que avarca tot el manuscrit (1-308), la seqüència de la foliació està completa i no mostra errors. A vegades la numeració antiga no concorda amb la moderna

La numeració moderna a llapis concorda amb l'antiga als folis: del 15 al 21, 25, del 27 al 31.

Al foli modern 121 hi ha restes de la foliació antiga que semblen indicar 119, a partir d'aquí la numeració desquadra de diferent manera.

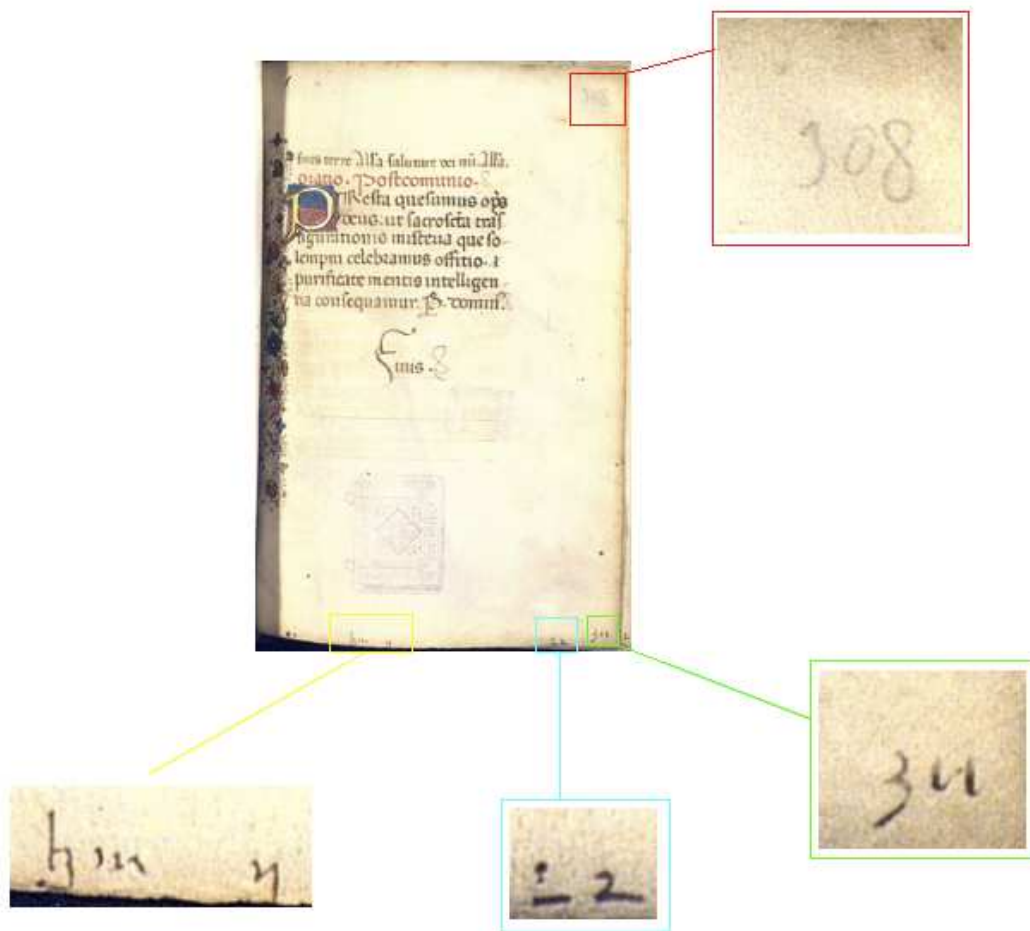
Al foli 133 apareix la foliació antiga 122, al foli modern 134 apareix la foliació antiga 123, dels folis moderns 141 al 143 apareix en la foliació antiga del 130 al 132, al foli 146 de la foliació moderna apareix el 139 en la foliació antiga. Més endavant la seqüència continua amb un salt d'un foli, però la foliació antiga va un número per davant és a dir: del 269 al 271 en la foliació moderna apareix del 270 al 272 en la foliació antiga. Al foli 273 fins el 285 les foliacions antiga i moderna tornen a concordar. Al foli 278 hi ha restes de la correcció del número. Del foli 287 al 293 de la

foliació moderna, la foliació antiga torna a anar un foli per darrere, és a dir, marca del 286 al 292 en la foliació antiga. Al foli 294, hi ha 797(per 294). A partir del foli 296 el marge del salt en la foliació és més gran. Així, de la foliació moderna que marca del 296 al 308, l'antiga marca del 299 al 311. Hi ha també altres errors a la foliació antiga apreix 404 (per 304), 399 (per 305), de la 306 està bé fins a la 312.

Hi ha la numeració moderna feta amb llapis a la part superior dreta del foli amb números aràbics que avarca tot el manuscrit (1-308), la seqüència de la foliació està completa i no mostra errors.

El manuscrit tindria 309 folis útils (sense contar les guardes) menys els 13v, del 81 al 82v, del 92 al 93v, del 146v al 147v, 203v, de 308v a 209 v, que estan en blanc però tenen la pauta marcada.

No he trobat cap explicació en els problemes de desconcordança entre foliacions.

Imatge 1: f. 308 de la numeració moderna. Serveix d'exemple de la diferent foliació i reclams que apareixen en els folis del volum. En vermell veiem la numeració moderna (308) a llapis a la part superior dreta. En verd la numeració antiga (311) a tinta que com veiem, en aquest cas, no concorda amb la

moderna. La signatura de quadern (L2) a la part inferior dreta. En groc la segona signatura de quadern (hiii).

Col·lació:

1(6/7) 2(10) 3(8) 4-8(10) 9(3/5) 10(4) 11(8) 12(10) 13(3/8) 14-15(10) 16(8) 17-19(10) 20(2) 21(4) 22-26(10) 27(5) 28-29(10) 30-35(8) 36(3)

Qu ade rn	Nú m. ff.	Sign. ¹²	Folis	Cosit	Reclam
1	13	[a1], a2, [a3-a4], a5, + [aii – a iv], av	1-13v	6-7	-
2	10	d1, d2, [d3], d4, d5 [bi], bii, biii, [biiii-bv]	14-23v	5-5	Falafellum
3	8	E4 (f. 27) ciii	24-31v	4-4	Cipari
4	10	--	32-41v	5-5	suscepte
5	10	--	42-51v	5-5	deus <i>et</i> homo
6	10	/x	52-61v	5-5	humiliare
7	10	--	62- 71v	5-5	tua
8	10	k5 (f. 76)	72-81v	5-5	(foli en blanc)
9 ¹³	8	b4 (f. 84)	82-89v	3-5	ptum
10	4	--	90-93v	2-2	-
11	8	l4 (f. 96)	94-101v	4-4	-
12	10	q2 (f. 141) qii	102-111v	5-5	despexit
13	8 ¹⁴	--	112-119v	3-5	nouvelle

¹² Hi ha dos tipus de signatura de quadern, una al costat inferior dret, que sol ser alfanumèrica; l'altra al marge inferior centre que alterna formules alfanumèriques amb numeració romana, o numericonumèriques amb guarismes i números romans. Hem optat per posar totes les que apareixen al quadern per fer la sèrie més completa, la de la cel·la superior és la del cantó dret inferior del foli, la de la cel·la de baix és la que apareix a la part central del foli.

¹³ No es pot establir clarament la col·lació.

¹⁴ No queden clares les traces de solidaritat del quadern, el 116 està enganxat sobre el 115. No segueix les regles de Gregori en els folis 115 i 116, segurament per poder fer la miniatura il·luminada en el cantó carn.

14	10	--	120-129v	5-5	nos
15	10	--	130-139v	5-5	et expauescit
16	8	t2 [t3, t4]	140-147v	4-4	-
17	10	--	148-157v	5-5	-
18	10	--	158-167v	5-5	dominum
19	10	--	168-177v	5-5	Ad requesicionem ¹⁵
20	2 ¹⁶	--	178-179v	1-1	-
21	4 ¹⁷	--	180-183v	2-2	-
22	10	--	184-193v	5-5	meus ¹⁸
23	10	f[i]	194-203v	5-5	(foli en blanc)
24	10	--	204-213v	5-5	corum
25	10	--	214-223v	5-5	labia
26	10	[x1], x2, x3, x4, [x5]	224-233v	5-5	dierum
27	5 ¹⁹	--	234-238v	-	-
28	10	--	239-248v	5-5	dignare
29	10	--	249-258v	5-5	-
30	8	--	259-266v	4-4	-
31	8 ²⁰	[F], F2, F3, F4 / + [g], g x.ij, g x. iiij, g x. iiij	267-274v	4-4	Apparuit
32	8	G1, G2, [G3], G4 / + ho j, ho ij, ho iiij, ho iiij	275-282v	4-4	de quo
33	8	[H1], H2, H3, H4 / + [hi-ii], hiiij, hiiij	283-290v	4-4	montes

¹⁵ El reclam no concorda amb el quadern següent.

¹⁶ Hi ha un reforç exterior anterior i posterior del quadern, és difícil veure la composició. A més manca com a mínim un foli entre els 177 i el 178.

¹⁷ No es pot establir de manera clara la col·locació. Quadern enganxat. Cosit sobre el centre del plec.

¹⁸ Reclam vertical dret, a l'anglesa.

¹⁹ Sembla que entre el foli 236 i 237 manca un foli.

²⁰ Manca com a mínim un foli. El text no té continuïtat. Veure MIQUEL ROSSELL III, p. 321.

34	8	[I], I2, I3, I4 / +	291-298v	4-4	mentia
		[], 30.ij., 40.iiij., 50.iiij			
35	8	K1, [K2], K3, K4 / +	299-306v	4-4	amus
		[], [ij], [iiij], ih iiij / +			
36	3	[L], L2 / +	307-309v	2-1	--
		H, hiii, hij			

Al primer quadern és possible que falti el primer foli, per tant hem perdut el primer foli. El quadern 2 i 3 tenen un element estrany. La signatura de quadern del 2 porta la lletra “d”, i el quadern 3 la “e”. El primer quadern a la signatura porta la lletra “a”. Això implicaria que entre el primer quadern, el del calendari, i el 2n actual s'han desplaçat o perdut dos quaderns. Els quaderns 9 i 10 porten a les signatures de quadern la lletra “b” i possiblement la lletra “c” respectivament, això reforçaria la idea que els quaderns s'han desplaçat. El contingut del text, que sembla seqüencial, indicaria que els quaderns es van desplaçar durant la preparació, abans de la còpia del text. Les segones signatures de quadern, al centre del foli, semblen resoldre aquest problema.

El quadern 9, a més, sembla que ha perdut dos folis a l'inici: [] [] 82, 83,84. Encara que no es pot establir clarament la col·lació.

El quadern 11 sembla que presenta també pèrdua de folis: [], 94-101, []. Manca el reclam que reforça la idea que manqui el bifoli exterior. Possiblement el primer foli era en blanc.

Mà:

Segons Josefina Planas, gòtica rodona de forma similar a la de manuscrits castellans²¹. El manuscrit té l'aspecte de ser bastant unitari, encara que hi ha evidències de diferents mans en les decoracions.

Filigrana:

No n'hi ha, és un manuscrit íntegrament de pergami (vitel·la).

---

²¹ PLANAS 2007, p. 82.

Decoració:

Imatge 2: f. 14. En aquest foli podem veure un exemple de la rúbrica vermella, de la luxosa decoració de les inicials historiades (les onze mil veges) i la decoració ostentosa de l'orla.

A) Rúbrica en vermell a la majoria de folis que introdueix oficis i oracions o remarca paraules assenyalades.

B) Inicials secundaries decorades en la seva majoria. O són daurades sobre fons blau, vermell/morat i/o verd, o són d'un d'aquests colors sobre fons daurat brunyit.

C) Inicials principals ricament decorades, algunes son d'or brunyit i al seu interior tenen decoració floral, però la majoria són historiades:

Foli 14: Caplletra historiada. “D” vermella sobre fons d'or brunyit amb l'escena de Santa Úrsula i les onze mil verges mostrant les sagetes del martiri. Al centre hi ha la figura principal, Santa Úrsula, vestida de daurat amb mantó vermell. Totes les dones es presenten rosses i de fronts amples, gairebé sense celles, molt al gust de la bellesa

exposada pel segon gòtic internacional. Les figures van nimbades. La iconografia lliga amb el text, l'ofici a les onze mil verges. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, terra, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 28: Caplletra historiada. Dins una “D” blava i verda amb decoració fitomòrfica hi ha santa Úrsula entronitzada en un seient amb decoració arquitectònica. La màrtir porta la palma del martiri i la sageta. El fons de l'escena presenta una decoració geomètrica de tons terra, la santa porta una túnica blava i un mantell rosat. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, terra, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 148: Caplletra historiada. Dins una U daurada amb decoració vegetal de color morat i blau hi ha l'escena de l'anunciació. La Verge es presenta asseguda en el seu escriptori amb un llibre obert girada, mirant l'arcàngel Gabriel agenollat. Al mig de les figures hi ha una gerra amb 3 lliris, i sobre el cap de la Mare de Déu el colom de l'Esperit Sant. L'arcàngel, vestit amb mantell vermell, té les ales multicolor i sosté un filacteri en blanc. La Verge porta una túnica rosada amb el mantell blau i té les mans juntes en actitud de pregària. Les figures no porten nimbe. Amb aquesta escena comença la primera de les dues sèries de miniatures del manuscrit dedicades als goigs de Maria. Colors: Or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Imatges 3 i 4: A la part superior f. 148 amb l'escena de l'anunciació de la primera sèrie de goigs i detall de la capital historiada. A la part baixa f. 156V amb l'escena de l'anunciació de la segona sèrie i detall de la caplletra.

Foli 148v: Caplletra historiada. Dins una “D” daurada amb fons blau i morat hi ha l'escena del naixement. La Verge i sant Josep a banda i banda de la menjadora on hi ha el nen despullat. Entre mig treuen el cap el bou i la mula. L'escena sembla ambientada en un interior gràcies a un sostre de palla a la part superior. La Verge vesteix túnica rosada i mantell blau, mentre que sant Josep, de cabells blancs, porta una túnica vermella. Cap de les figures porta nimbe. Colors: or brunyit, blau, verd, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 149v: Caplletra historiada. Dins una D” morada hi ha l'escena de l'Epifania. A un lateral una construcció arquitectònica, l'estable; la resta és fons natural, que permet veure a la part superior l'estrella dels reis mags daurada i al fons un castell a la llunyania com a possible referència al castell d'Herodes. Al centre hi ha el rei agenollat, vestit de groc, que rep la benedicció del nen, que li toca el cap. El nen està assegut a la falda de la Verge, al costat té a sant Josep també assegut. A la dreta hi ha els dos altres reis. Els reis no porten corona sinó barret, i a les mans porten els presents que oferiran a la criatura. Com és usual en la iconografia medieval, cada un representa una edat de l'home, per això el que està agenollat porta els cabells blancs, el del fons la barba i els cabells castanys, i el tercer és imberbe²². Cap de les figures porta nimbe. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 150: Caplletra historiada. Dins una “Q” blava amb fons daurat hi ha l'escena de l'aparició de Crist ressuscitat a la seva mare. El fons reproduïx un interior, intentant un espai tridimensional cobert amb volta. A la dreta la Verge agenollada es presenta amb actitud de sorpresa, amb les mans obertes, vesteix la túnica rosa i el mantell blau i com és usual porta el cap cobert per un mocador blanc. A la dreta hi ha crist, dret, amb el

²² RÉAU 2008 t. 1/ v. 2, p. 252.

perizoma blanc i mantell blau, mostra les llagues del martiri i porta l'estendard de la victòria sobre la mort. Cap de les figures porta nimbe. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre. Al mateix foli dins l'orla inferior, als peus, hi ha l'escena de Jonàs en el moment de sortir de la panxa de la balena, amb les mans en actitud d'oració, vestit de vermell. De fons es veuen edificis que podrien simbolitzar la ciutat de Síria, on arriba després de passar tres dies dins la panxa de la bèstia. A les orles laterals hi ha dos profetes. Jonàs és vist com una prefiguració de la sepultura i resurrecció de Crist, ja que com Crist passa tres dies dins el ventre de la balena abans de sortir-se viu, per tant té sentit que aquesta escena es relacioni amb els passatges de l'activitat de crist ressuscitat abans de la seva ascensió. Aquesta representació prefigurativa, entre altres, van ser molt popularitzades gràcies a la *Bíblia moralitzada*, la *Biblia Pauperum* i l'*Speculum Humanae Salvationis*, i la seva fama va arribar fins a finals de l'edat mitjana²³. No he pogut identificar els dos profetes dels laterals, però hi ha dues figures estretament lligades a la història de Jonàs i a la relació entre la sortida de Jonàs del ventre de la balena i la resurrecció de Crist: la primera és el profeta Elies, i la segona sant Agustí d'Hipona, pare de l'església²⁴. Encara que segurament, son dues figures de patriarques, el de l'esquerra a través del barret podríem pensar que és una figura de sum sacerdot.

Imatge 5: f. 150 amb l'escena de l'aparició de Crist a la Verge i a l'orla un clipeu amb Jonàs a l'orla inferior, als laterals dos profetes.

Foli 150v: Caplletra historiada. Din una “Q” blava sobre fons daurat hi ha l'escena de l'ascensió de Crist davant Maria i els apòstols, la verge de rosa i blau està en primer terme, juntament amb el que sembla sant Pere, vestit de groc i vermell, la resta dels apòstols s'ubiquen a banda i banda del monticle. Hi ha de fons la representació d'un

²³ RÉAU 2008 t. 1/ v. 2, p. 563.

²⁴ RÉAU 2007 t. 1/ v. 1, pp. 467-476.

paisatge amb una ciutat, que recorda a les miniatures d'estil flamenc, i el monticle des del qual Crist ascendeix al cel, en aquest hi ha les restes dels peus marcats que constaten la pujada al cel de l'ànima i del cos. Hi ha a l'orla inferior un àngel al centre flanquejat per dues figures que porten un filacteri sense text. No les he pogut identificar de manera definitiva, però potser es poden relacionar amb les dos pelegrins, deixebles de crist, que apareixen a l'escena dels *pelegrins de Emaús*, una de les aparicions de crist ressuscitat abans de la seva ascensió. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 151: Caplletra historiada. Dins una “S” blava sobre fons daurat brunyit hi ha l'escena de la Pentecosta. Maria al centre, de rosa i blau, està envoltada dels apòstols, dos agenollats al davant seu, aixequen els braços i la resta es mostren darrere la figura de la Verge. Sobre els seus caps el colom de l'Esperit Sant. L'escena s'ambienta a l'interior d'una sala on es pot veure el sostre, els carreus de les parets i una finestra. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 151v: Caplletra historiada. Dins una “A” vermella sobre fons daurat apareix a la part inferior l'escena de la dormició de la Verge, i a la part superior la coronació de Maria com a reina dels cels. A l'escena inferior Maria està estirada al llit, amb les mans en actitud de pregària. A una banda, de genolls, hi ha sant Joan de groc i vermell, i a l'altra banda la resta d'apòstols que presencien el moment. A la part superior la figura de Crist rep a la Verge al cel. Colors: or brunyit, blau (en especial abundància), verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 156v: Caplletra historiada. Dins una “D” blava sobre fons daurat hi ha l'escena de l'anunciació. L'arcàngel Gabriel apareix agenollat amb un filacteri sense escriptura i Maria davant un escriptori amb llibre rep el missatge. En l'escena no apareix ni el colom de l'Esperit Sant, ni la gerra amb lliris. L'escena és en un interior on hi ha representada decoració tèxtil a la paret. Aquesta és la segona sèrie del manuscrit dedicada als goigs de la verge, en un ofici dedicat a ella i presenta trets que podrien fer pensar en l'excussió d'un segon taller. Aquesta repetició iconogràfica podria fer pensar que el manuscrit és una miscel·lània. Els primers goigs, però, acaba al mateix quadern que s'inicien els segons, aquest fet desmuntaria aquesta teoria. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 157v: Caplletra historiada. Dins una “D” daurada sobre fons blau hi ha la segona escena del Naixement del còdex. Apareix altra vegada la Verge, sant Josep, el nen dins la menjadora i el bou i la mula. L'escena es desenvolupa a l'interior de l'estable on s'aprecia un sostre de palla que dona sentit a d'ubicació. Colors: or brunyit, blau, verd, marró, blanc, rosa, vermell, gris i negre.

Foli 158v: Caplletra historiada. Dins una “D” morada amb fons daurat hi ha l'escena de l'adoració dels pastors. Veiem a la Verge i sant Josep, el bou i la mula, a una banda de la menjadora, a l'altre un pastor de blanc, agenollat en actitud de reverència. L'escena transcorre a l'interior de l'estable, amb un terra que imita rajoles bicromàtiques en negre i verd. Colors: or brunyit, blau, verd, marró, blanc, rosa, vermell, gris i negre

Foli 159v: Caplletra historiada. Dins una “O” blava sobre fons daurat hi ha l'escena de

la presentació al temple. Veiem a Simeó vestit de sacerdot, el que podria semblar una mitra al cap, amb el nen en braços, i un personatge rere seu vestit de vermell, mentre la Verge està agenollada al seu davant i té al darrere una dona amb turbant blanc i vestit verd. El fons marca l'interior d'una construcció, que representa el temple, i hi ha decoració a la paret amb un teixit de color blanc. Colors: or brunyit, blau, verd, marró, blanc, rosa, vermell i negre

Foli 162: Caplletra historiada. Dins una “D” daurada sobre fons blau hi ha l'escena de la resurrecció de Crist. La figura de Crist surt del sepulcre amb l'emblema de la victòria sobre la mort, molt usual a d'iconografia d'aquest tema durant la baixa edat mitjana, als peus dos soldats dorments. Colors: or brunyit, blau (en especial abundància), verd, marró, blanc, rosa, vermell, gris i negre.

Foli 163: Caplletra historiada. Dins una “D” daurada sobre fons blau hi ha l'escena de la coronació de Maria com a reina dels cels. Veiem com la Verge, agenollada, és coronada pel seu fill. L'escena té de fons el cel estrellat, però el terra representa una rajola bicromàtica negra i verda, i té també una petita tàpia al fons. Colors: or brunyit, blau, verd, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 184: Caplletra historiada. Dins una “D” vermella sobre fons daurat, de dimensions especialment grans, veiem l'escena del rei David a l'inici dels set salms penitencials. David agenollat en actitud de pregària resa davant la divinitat, va vestit amb una dalmàtica vermella ricament adornada, i coronat com a monarca de Jerusalem. A la seva esquerra hi ha una arpa, instrument que l'identifica com a salmista i músic. Al fons hi ha una escena de paisatge amb la representació d'una ciutat, possiblement una Jerusalem idealitzada. A l'angle superior esquerra veiem la figura de Déu envoltat per serafins que beneeix a David. Aquesta caplletra marca l'inici dels set salms penitencials del llibre d'hores. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre

Foli 204: Caplletra historiada. Dins una “D” blava i morada sobre fons daurat hi ha una escena referent a la missa de difunts. Dins una arquitectura, que intenta traçar de manera tridimensional l'interior d'una església amb volta de canó, hi ha l'escena d'un enterrament, amb el fèretre i els oficients amb vestimenta clerical negra, davant dels fèretre i els assistents asseguts en un cadiram de fusta. Al fons de l'església es veu la representació de l'altra major, amb el capellà d'esquena, davant l'altar decorat amb un retaule daurat i una escultura a la part superior de la mare de Déu. En un lateral una porta oberta deixa veure l'exterior. L'alt nivell de detallisme fa pensar en les línies de la miniatura flamenca. La iconografia marca l'inici de l'ofici de difunts que conté el llibre d'hores.

Foli 236v: Caplletra historiada. Dins una “D” blava sobre fons daurat hi ha dues escenes separades per una línia blava. A la dreta sembla mostrar l'escena de Jesús camí del calvari. Jesús, amb túnica blanca, va per la via marcada com un camí en direcció a una ciutat amurallada, segurament Jerusalem, mentre a la part de dalt vola un àngel vestit de groc. Creiem, però, que les dues escenes fan referència a la llegenda del retorn de la vera creu a Jerusalem per part de l'emperador Heràclit. En escena es veuen uns homes a cavall, un carregant una creu que seria el mateix Heràclit en direcció a una ciutat emmurallada, possiblement Jerusalem. A la part de dalt també hi ha un àngel amb túnica

gropa. La llegenda explica que vestit de riques vestimentes i amb tota la gala, l'emperador no va poder entrar la creu a la ciutat de cap manera, i fins que no es va despullar de tot ornament i mostra de riquesa no va poder carregar la relíquia i entrar a la ciutat, que seria l'escena que veiem a l'altre cantó: el personatge de la túnica blanca seria també Heràclit, recordant la figura de Crist, i al costat tindria el seu patge, que sense muntura, a peu, entren a la ciutat de Jerusalem que es veu al fons. La llegenda te diverses fonts, el fet que aparegui el rei muntat a cavall, i la visió dels àngels, fa pensar que la història per la iconografia prové de la *llegenda daurada* de Santiago de la Voràgine.²⁵ Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre.

Foli 253: Caplletra historiada. Dins una “D” vermella sobre fons blau hi ha l'escena de Jesús davant Pilat. Pilat vestit de groc entronitzat sota un baldaquí de tela, acompanyat d'un conseller, rep a Jesús escortat per dos guardes, i dos personatges de seguici. Podria ser l'escena de Jesús davant Herodes; però normalment Herodes es distingeix com a rei amb ceptre i corona²⁶. Encara que és més usual trobar l'escena de Pilat rentant-se les mans, la il·luminació pot mostrar el moment de l'interrogatori de Jesús, ambientat al pretori i que es justificaria en l'escena del manuscrit per la representació de l'interior arquitectònic. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell, gris i negre

Foli 303v: Caplletra historiada. Dins una “D” rosada amb fons d'or brunyit apareix l'escena de la Transfiguració de Crist. Tal i com marca la iconografia medieval de l'escena, a la part alta hi ha la figura de Crist, vermellosa, amb rajos vermells símbols de l'emanació de llum en el moment de la transfiguració. Sobre núvols també, a la seva dreta Moisès, la figura amb banyes, i a la seva esquerra Elies. A la part baixa Pere, Jaume i Joan a terra tapant-se la cara. És curiós detectar que la figura de Pere apareix amb els cabells i la barba blanca, com és usual en la seva iconografia, i la figura de Joan imberbe, com també és usual. Els colors són els mateixos que els de la decoració de la resta del manuscrit: verd, vermell, groc i blau que es matisen amb l'ús del blanc i el negre. Cap de les figures però porta nimbe. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell i negre

D) A gairebé cada foli apareix una orla amb elements fitomòrfics. A vegades es veu enriquida amb elements animals fantàstic, quadrúpedes, ocells i paons, i altres amb figures, que poden presentar significats al·legòrics o ser simplement decoratius. A la majoria de folis apareix una franja vertical a la part esquerra del text que ocupa tota la caixa. Hi ha diferents estils a les orles que poden denotar diferents mans, possiblement, però, integrades dins d'un mateix taller. Colors: or brunyit, blau, verd, groc, marró, blanc, rosa, vermell, gris i negre

Hi ha altres orles que ocupen tres contorns de la caixa: f. 110v, f. 118, f. 121, f. 127, f. 148v, f. 152, f. 153, f. 155, f. 155v, f. 156v, f. 157v, f. 158v, f. 159v, f. 161, f. 162, f. 168-171v, f. 176-177, f. 178v, f. 183, f. 265, f. 298, f. 303v.

I altra que ocupa els 4 cantons de la caixa: f. 14, f. 21, f. 28, f. 41, f. 44, f. 64, f. 76, f.

²⁵ RÉAU 2008, v. 1/ t. 2, pp. 526-527. VORÁGINE 2008, v. 2, pp. 585-590.

²⁶ RÉAU 2008, v. 1/ t. 2, p. 467.

148, f. 149v, f. 150, f. 150v, f. 151, f. 151v, f. 172v, f. 184, f. 239, f. 253, f. 255v, f. 259, f. 161v.

En algunes d'aquestes marginalies apareixen figures i escenes:

f. 21 Apareix entre les fulles d'acant dos busts amb filacteris sense text. Possiblement pel tipus de pentinat i les decoracions daurades que els personatges de la dreta porta als cabells serien un masculí i un femení. Es mostren en actitud orant i de respecte, no porten cap atribut i tampoc nimbe.

f. 150: Com ja hem vist anteriorment, dins un clipeu a la part inferior de l'orla hi ha la figura de Jonàs sortint del peix. Al lateral dues figures de cos sencer assenyalen la capital il·luminada. Les figures, possiblement patriarques, no porten nimbe, però la de l'esquerra porta un barret que pot ajudar a identificar-lo com un sum sacerdot.

f. 150: A la part inferior de l'orla hi ha un angelet flanquejat per dues figures agenollades amb filacteris.

f. 151: a la part baixa un clipeu format per fulles d'acant que conté, al seu interior, un angelet.

Sembla que hi ha com a mínim un parell de personalitats associades a aquest treball miniaturístic. Tenint en compte les teories proposades per Josefina Planas²⁷, les miniatures més importants del manuscrit (f. 14, f. 28 i f. 184) podrien relacionar-se amb el llenguatge de Juan de Carrión i el seu taller, sobretot per les característiques físiques dels personatges femenins que hi apareixen, d'ulls prominents i celles arquejades, i que es relacionarien també amb la marginalia més complexa on apareixen figures com la dels f. 21. Una altra personalitat seria la que tracta les miniatures de les dues sèries dels goigs de la Verge (compreses entre els ff. 148-151v la primera; i 156v-163 la segona), així com d'il·luminació de l'Ofici de Difunts f. 204, i el se la santa creu f. 236 i f. 253, així com el de la missa de la transfiguració, f. 303. Aquesta segona mà gesta unes escenes més complexes, amb més narrativitat i escenografies interiors o paisatges pròxims a l'estil flamenc, amb la dificultat de l'espai més reduït prefixat per la mida de les caplletres. Aquest estil és propi de Castella i comença a mostrar aires renaixentistes. Això porta a associar aquest pinzell al de Cano de Aranda, actiu entre 1446 i 1482.

E) Decoració menor:

Als folis 240, 241v, 243v, 244, i 246 hi ha petits fragments de text escrit en daurat sobre vermell.

---

²⁷

PLANAS 2007.

Imatge 6: f. 244 on es veu part dels fragments escrits en daurat sobre vermell.

Altres precisions codicològiques:

Pauta: sí.

Per al calendari (f. 1-13v) s'utilitza una similar al tipus (Derolez 21), però les línies verticals de la justificació lateral dreta es duplica deixant tres columnes més estretes i una més ampla. La línia vertical de justificació lateral esquerra és simple, igual que el tipus. Les línies verticals més o menys arriben fins a final del foli, però les horitzontals no superen els marges de la columna. Hi ha línies per a renglons.

Per la resta de manuscrit la pauta més habitual és la similar a la (Derolez 11). Afegint-se de vegades la línia doble de justificació lateral dreta. Quan apareix, és més ampla per albergar la decoració miniada de l'orla. Curiosament sembla ser més ampla al verso que al recto. Aquestes línies verticals gairebé no estan marcades mentre que les línies pels renglons tenen molta presència i no solen superar els marges de la columna.

El material per la pauta sembla ser de tinta marró, encara que hi ha presència d'un autat a tons ataronjats (sanguina).

Perforacions: no es veuen.

Reclams (i f.): sí, però no a tots els quaderns.

Manca als quaderns núm²⁸. 1, 10,11, 16, 17, 20, 21, 27, 29, 30, 36.

Posició horitzontal fent caixa al marge dret inferior de la única columna i seguits d'un signe: ff. 23v, 31v, 51v, 61v, 71v, 89v, 111v, 119v, 129v, 139v, 167v, 177v, 213v, 223v, 233v, 248v, 274v, 282v, 290v, 298v,306v.

Posició vertical, descendent, a l'anglesa, fent caixa amb el marge dret de la única columna: ff. 41v, 193v.

Signatura (de quadern): Apareixen intermitentment i n'hi ha de tres tipus, una a la part inferior, centrada amb caràcters alfanumèrics, amb números romans; la segona també al centre amb caràcters numericonumèrics; i la tercera al cantó inferior dret, just per davant de la foliació, amb caràcters alfanumèrics, amb números aràbics.

La primera línia està escrita sobre o sota? Al calendari està escrit sobre la primera línia del rengló, a la resta del manuscrit la primera línia està en blanc.

Antics propietaris: Només consta el convent de Sant Josep de Barcelona. Apareix al f. 1, avui no és visible ja que està tatxat, va ser llegit per Miquel Rossell²⁹.

Altres persones o institucions relacionades amb el volum:no consten.

Altres obres del volum: no n'hi ha.

Bibliografia utilitzada en la descripció:

Aguiló i Miró, A. (1909-1910) «Notas sobre algunos códices de la Biblioteca Provincial y Univesitaria de Barcelona» *Anuario de la Universidad de Barcelona*, Barcelona, ed.Universitat de Barcelona.

Arnall i Juan, M.J. (1975) *Los Manuscritos, incunables e impresos de la Biblioteca del Convento de San José de Barcelona (Carmelitas Descalzos)*, 4 vols. Tesis doctoral, direcció Felipe Mateu, Barcelona.

Arnall i Juan, M.J. (1976) *Los Manuscritos, incunables e impresos de la Biblioteca del Convento de San José de Barcelona (Carmelitas Descalzos)*, resum de la tesis doctoral, Barcelona, Secretariado de Publicaciones Universidad de Barcelona.

Bohigas i Balaguer, P. (1965) *La decoración del libro manuscrito en Cataluña. Período gótico y renacimiento*, 2 vols. , Barcelona, Asociacion de bibliófilos.

Dominguez Bardona, J. (1933) *Mauscritos con pinturas: notas para un inventario de los conservados en colecciones públicas y privadas*, Madrid, Centro de Estudios Históricos.

Domínguez Rodríguez, A. (1993) *Iconografía de los libros de horas del siglo XV de la Bibliotexa Nacional*, Madrid, Universidad Computense de Madrid.

---

²⁸ Utilitzo els números de quadern de la col·lecció.

²⁹ MIQUEL ROSELL 1958-1969, p. 321.

Miquel Rossell, F. (1958-1969) *Inventario General de Manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*. 4 vols. Madrid.

Planas Badenas, J. (2007) "Plegarias iluminadas: Libros de Horas conservados en bibliotecas catalanas", *De Arte*, 6, pp.75-106.

Réau, L. (2007-2008) *Iconografía del arte cristiano*, 6 vols. Ediciones del Serbal, Barcelona.

Vorágine, S (2008) *La leyenda dorada*, 2 vols. Alianza Forma, Madrid.

Recursos en línia: *Liber horarum* Ms 1.841 de la biblioteca de la Universitat de Barcelona, digitalització del manuscrit per la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, (2011) Alacant, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. [última consulta 26/6/2013] <http://www.cervantesvirtual.com/obra/liber-horarum--0/>

Notes:

Segell en tinta blava de la Biblioteca provincial de la universitat de Barcelona als ff: 1, 20, 23, 38, 59, 115, 248v, 267, 278v, 284v, 302, 308, 309, 309v.

A la guarda captiva anterior hi ha una inscripció en negre: «*En julio 1954-folios mutilados (todos des de tiempo) 58,70,159,237,238,249,255 y 259*». Aquestes pèrdues que marca el text corresponen amb les orles perdudes, descrites anteriorment. Hi ha també una inscripció en vermell.

Al foli 1: Un nom amb caràcters àrabs moderns (uarda = rosa), sota encara que il·legible avui hi ha³⁰: «*Es del convento de Sant Josep*», escrit sobre una zona raspada.

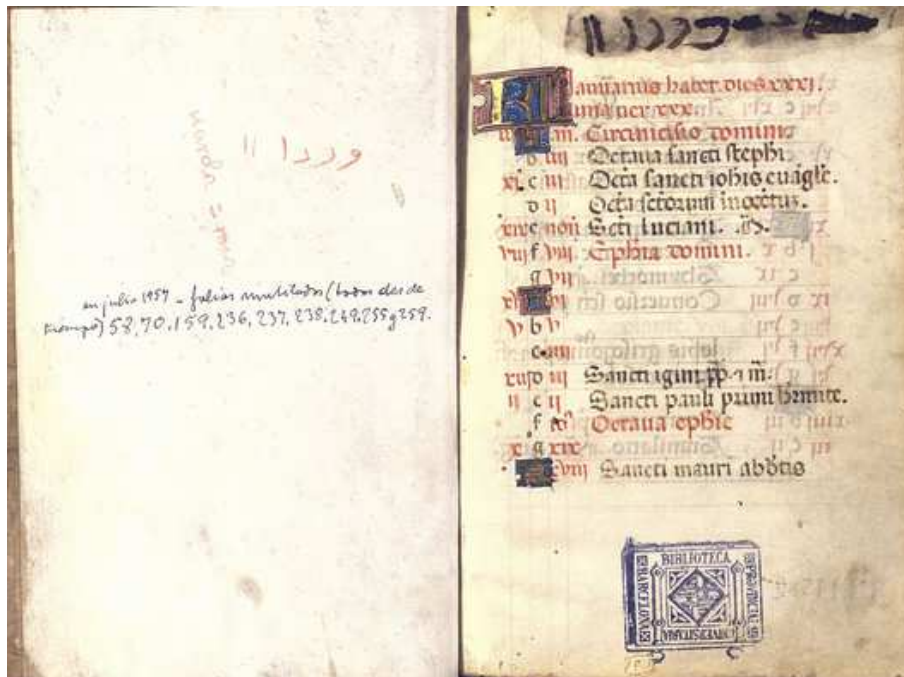
Al foli 175v hi ha la rúbrica (7 línies) tatxada amb tinta, que fa el text difícil de llegir, de les 7 línies les dues primeres i les dues últimes estan tatxades amb una línia de tinta que deixa entreveure alguna cosa, però les tres línies intermèdies estan completament esborrades. «*Quiquunque devote hanc orationem dixerit (il·legible) corpus xristi elevatur fuerit a sacerdote dicente missam*», segurament ratllat pel seu caràcter supersticiós.³¹

Als folis 240, 241v, 243v, 244, i 246 hi ha petits fragments de text escrit en daurat sobre vermell.

---

³⁰ ROSELL. p.321

³¹ Veure la transcripció que es dona a MIQUEL ROSELL, p320

Imatge 7: Contraguada i f. 1 on es poden veure les escriptures modernese en blau i vermell de la contraguada, un dels segells de la biblioteca provincial universitaria que hi ha per tot el volum, i a la part superior dreta del foli 1 el nom amb caràcters àrabs moderns (uarda = rosa).

INCIPIT / EXPLICIT³²

a) Rubr, f. 1-12v] [*calendari*]

Inc. Text. f. 1] Ianuarius habet (...) g III Livialis...

Exp. f. 12^v] Silvestri papa et confessore

b) ff. 14-78. [*Officium undecim milium virginum*]

³² Hem agafat de base la distribució que proposa MIQUEL ROSELL, ja que el text que dona i la distribució és força correcte. Així com també he utilitzat aquesta font per identificar les diferents parts del text.

Rubr. f. 14] Incipit offitium undecim milium virginum. In primis vespris.
Inc. Text. f. 14] Deus in adiutorium meum vitede.
Exp. Text. f. 78] Deo gratias. Completorium dicitur eodem modo ut supra.

ff. 78v-80v Salms, 114-115] In exitu israel de Egipto.

c) ff. 83-91v [*Quadern incomplet. Missa de la Beata Maria*].
Inc. f. 83] suscipe deprecationem nostram...
Exp. f. 91v] R/ Deo gratias.

d) ff. 94-146 [*Horae Beatae Mariae Virginis*]
Rubr. f. 94] in omnibus officiis psalmus x.
Inc. f. 94] Venite, exultemus domino...
Exp. f. 146] Regina celi letare...alleluia.

e) ff. 148-156v [*Septem gaudia beatissime Virginis Marie*]
Rubr. f. 148] Hec sunt precipua septem gaudia beatissime et intermermerate uirginis marie qui cumque ea dixerit centum triginta annos vere indulgentie lucratus erit Altra alia infinita bona que acoquiruntur. Primum gaudium
Inc. f. 148] Virgo templum trinitatis...
Exp. f. 156v] Qui viuus et regina in secula seculorum amen.

f) ff. 156v-163v [*Alia septem gaudia*]
Rubr. f. 156v] Primum gaudii.
Inc. f. 156v] Recor te beatissima ac piissima et perpetua virgo Maria.
Exp. f. 163] anime mee et corpori adiuua me. Per dominum nostrum etc.

g) ff. 163v-172 [*Orationes ad Virginem Mariam*]
Inc. f. 163v] Auxiliare michi sancta dei genitrix...
Exp. f. 172] fructus ventris tuu per te datur in nobis frui cum perhempni.
(Totes porten un salm per ser resat després de cada una d'elles)

h) ff. 172v-175v [*Decem gaudia beate et semper gloriose Virginis Marie*]
Rub. f. 172v] Incipiunt decem gaudia beate et sempre gloriose virginis Marie.
Inc. f. 172v] Ave virgo Maia stella...
Exp. f. 175v] ...qui est benedictus deus per eterna secula amen.

i) ff. 175v-178v [*Orationes indulgentieae Dicendae in Elevatione Corpus et Sanguinis Christi in Sancta Missa*]
Rub. f. 175v] Fragment tatxat.
Inc. f. 176] Oratio ave santissimum et preciosum corpus Xristi...
Exp. f. 178v]...et spiritu sancto miserere mei amen.

j) ff. 178v-183. [*Oratio Beati Agustini devota*] (incompleta)
Rub. f. 178v] Incipit oratio beati agustini devota. Oratio.
Inc. f. 178v] Dulcissime domine Ihesu Xriste...
Exp. f. 183] ... et gloriosus et super exaltatus in secula seculorum amen.

k) ff. 183-184. [*Dictum ad monitorium Sancti Bernardi*]
Rub. f. 183] incipit dictum amonitorium sancti Bernardi.
Inc. f. 183] Si vis perfectus esse, hec regulariter teneas...
Exp. f. 184] ...misi pro tuis operibus requiveris. Finis.

l) ff. 184-203 [*Septem psalmi penitentiales*]
Rub. f. 184] Incipiunt septem psalmi penitentiales sub antiphona. Ne reminiscaris.
Plamus David.
Inc. f. 184] DEUS NE IN [6] furore tuo...
ff. 194-203. Incipiunt litanie. Kyrie eleison..ste.Puale...
Exp. f. 203. Exaudiat nos omnipotens et misericors dominus. R.Amen.

ll) ff. 204-236 [*Officium mortuorum*]
Rub. f. 204] Incipit officium mortuorum. Ad vespras antiphon placebo domino.
Inc. f. 204] ...exaudiet dominis vocem orationis mee.
Exp. f. 236] Fidelium deus omnium conditor et cetera.

m) ff. 236v-239v [*Officium Sancte Crucis. Ad Matutinum*]
Rub. f. 236v] Incipit offitium sancte crucis ad matutinum.
Inc. f. 236v] Domine labia mea apries...
Exp. f. 239v] ...celi regione. Amen.

n) ff. 240-267v [*Officium maius Sanctae Crucis*]
Rub. f. 240] Invitatorium.
Inc. f. 240] Regem Xristum crucificum.
Exp. f. 267v] Amen. Explicit officium maius sancte crucis.

o) ff. 268-310. [*Officium et Missa Transfigurationis Domini*]
Inc.] incomplet f. 268 R/Deo gratias. R/ Dum oraret, facta est species vultus...
Exp. f. 310] Postcommunio...mentis intelligentia consequamur per dominum. Finis.